

KICHIK BIZNES BOSHQARUVINING RAQAMLI IQTISODIYOTDAGI HOLATI

Islomova Muhayyo Toxirovna
Chirchiq Shahar kasb-hunar maktabi
Biznes asoslari fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik biznes sub'ektlarini aniqlash me'zonlaridan biri sifatida yangi tarkib me'zoni muallifning ilmiy tadqiqotlari yangiligi sifatida keltirilgan. Mavzu yuzasidan ilmiy – amaliy ahamiyatga ega taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, kichik biznes rehabilitatsiyasi, tarkib me'zoni, raqamli iqtisodiyot.

KIRISH

Ma'lumki, kichik biznesni nazorat qilishda davlatning fiskal, monetar va bevosita qo'llab-quvvatlash siyosati mavjud. Fiskal siyosatda tadbirkorlik sub'ektlari faoliyati soliq va davlat to'lovlari orqali boshqarilsa, monetar siyosatda davlat milliy banki orqali muomalaga tushadigan pul massasini nazorat qilish va boshqarish tushuniladi. Davlatning kichik biznesga bevosita ta'siri esa uning shu sohaga tegishli qonunlar yaratishi bilan amalga oshiriladi.

Kichik biznesning rivojlanishi ko'p jihatdan davlatning mazkur sektorni tartibga solish bo'yicha olib boriladigan siyosatiga bog'liq ekan, tartibga solishning chuqurlashtirilgan fiskal siyosati tadbirkorlik sub'ektining mustaqil faoliyatiga qiyinchiliklar tug'dirishiga olib keladi. Shu sabab, iqtisodiyotni boshqarishda fiskal siyosat salmog'i yuqori bo'lmasligi lozim. Negaki, soliq qonunchiligidagi doimiy o'zgarishlar, soliq turlarining ko'pligi va soliq tizimining murakkabligi tadbirkorlarga o'z biznesini shakllantirishidan ko'ra, ularning bankrotlik holatiga tushishiga olib keladi [3].

ASOSIY QISM

Mamlakatimizda kichik biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashda, avvalo uning aniqlash mezonlariga katta ahamiyat beriladi. Ya'ni korxonadagi ishchilar sonining qanchaligiga. Ayrim korxonalar davlatning imtiyozlaridan o'z foydalarini ko'zlash maqsadida ishchi-xodimlar sonini kamaytirib ko'rsatishdan manfaatdor bo'ladilar. Hozirgi kunda jahonda turli miqdor va sifat tavsifidagi ko'rsatkichlarning mavjudligiga qaramay ulardan yagona mezon tanlanmagan. Kichik biznesning faoliyat turiga qarab turli mezonlardan foydalanilgan.

Iqtisodchi M.Eshov o'z tadqiqotlari davomida "kichik biznes va xususiy tadbirkorlik korxonalarining sifat mezonlari tariqasida korxonaga egasining mehnat va korxonani boshqarishga munosabati hamda ishlovchilar bilan aloqasi darajasidan,

miqdoriy mezonlar sifatida korxonada band bo'lgan ishchilar soni va yillik tovar aylanmasidan foydalanish maqsadga muvofiq" deb kichik biznes sub'ektlarini aniqlash me'zonida ishchilar soni bilan birga, yillik tovar aylanmasini hisoblash samaraliroq ekanligini keltirgan. Bu yondashuv raqamli iqtisodiyot sharoitida o'ta muhim me'zonlardan hisoblanadi [1]. Negaki, mamlakat taraqqiyoti, texnika-texnologiyalarning biznes jarayoniga chuqur integratsiyalanishi bilan korxonalarni raqamli transformatsiyalash boshlanadi va bunday holatda kichik biznes sub'ektlarini ishchilar soni bo'yicha aniqlash me'zoni o'z ahamiyatini tobora yo'qotib boradi. Ishchi kuchi o'rnini bevosita robotlashtirilgan texnologiyalar egallaydi. Shu sabab, yaqin kelajakda avtomatlashtirish jarayoni tobora kuchayar ekan, korxonadagi asbob-uskuna, mini texnologiya, sun'iy intellekt kabi **tarkib me'zonini** ham inobatga olish maqsadga muvofiqdir.

Davlat tomonidan kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning mohiyatini o'rganish, soha faoliyatiga qulay muhit yaratib berish bilan birga, hozirgi raqamli iqtisodiyot sharoitida ularning raqobatbardoshligini oshirishda ham o'ta dolzarb vazifalardan hisoblanadi. Shu sabab, kichik biznesni yangi iqtisodiy davrga tayyorlash maqsadida uning boshqaruvini yanada takomillashtirishda davlat tomonidan quyidagi choratadbirlar amalga oshirilishi lozim deb hisoblaymiz:

- raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik biznesning jahon bozorida raqobatbardoshligini oshirishda, davlatning fiskal, monetar va bevosida siyosati rolini tubdan isloh etish;
- davlatning kichik biznes faoliyatini yanada rivojlantirishida, intellektual salohiyat va texnologik jihatdan ta'minlanganlik darajasini baholash;
- kichik biznesning yashovchanlik davrini uzaytirish, hozirgi bozor konyukturasida raqobatbardoshligini oshirishda davlatning kichik biznes reabilitatsiyasi operatsiyasini amalga oshirish;
- raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik biznes sub'ektlarini aniqlash me'zoning yangi ko'rinishi bo'lgan tarkib me'zoni bo'yicha aniqlash.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Eshov M. O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishi: shikastlanish, natijalar va istikbollar. Monografiya. Toshkent. "Ma'naviyat". 2017 yil 27 b.
2. Aleshchenko V.V., Karpova V.V. "Kichik va o'rta biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish". Kollektiv monografiya. "Omsk ilmiy byulleteni" MChJ nashriyot markazi. Omsk 2015. SovershMehGosPoddergky.pdf. lib.ieie.su c. 7.
- 3 Stiv Milano "Kichik biznesni rivojlantirishda hukumatning roli". 2019 yil 25 yanvar
4. G'ofurov U.V. Kichik biznes davlatlarini tartibga solishning iqiq mexanizmlarini ta'minlash. / Dis. Av. Ref. Ikt. muxlis. shifokor. T., 2017. 30 – b.